

MTA BTK MŰVÉSZETTÖRTÉNETI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30. 1250 Budapest, Pf.: 9
Tel: +36-1-3750493, fax: +36-1-3561849
E-mail: mi.titkarsag@btk.mta.hu; Honlap: www.mi.btk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

- A középkori művészettel kapcsolatos kutatások,
- a reneszánsz művészettel kapcsolatos kutatások,
- a gyűjtéstörténettel kapcsolatos kutatások,
- a 19. századi művészettel kapcsolatos kutatások,
- a művészettörténet-írás új eredményei,
- gyűjteményfejlesztési és digitalizációs tevékenység,
- szakmai folyóiratok szerkesztése.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jelentős eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jelentős eredmények

– A középkori művészettel kapcsolatos kutatások

A középkorral kapcsolatos kutatást a művészettörténet-írás hagyományosan kiemelt feladatának tekinti. 2016 októberétől indult újra az Intézet egyik tudományos munkatársának vezetésével az *Adatok az Árpád-kori művészet történetéhez* című posztdoktori kutatási program. Ennek keretében elsősorban az egykori székesfehérvári Szűz Mária-prépostsági templom 11. századi faragványainak vizsgálata folytatódott. Elkészült a pécsi Dómkőtár román kori részének új, illetve annak megújítására vonatkozó kiállítási forgatókönyve. Az Intézet részt vett az Árpád-ház Program keretében készülő, az egykori székesfehérvári Szűz Mária-prépostság emlékanyagának bemutatását célzó múzeumi kiállítás szakmai előkészítésében. A korábbinál komolyabb lehetőségekkel folytatódhatott az Árpád-kori építészet és épületszobrászat Egerhez kapcsolódó emlékanyagának kutatása. A középkori témacsoport munkája keretében – elsősorban publikációk útján – folytatódott a középkori Magyarország síremlékei katalógusának gyűjtő- és szerkesztő munkája. A csoport külső munkatársa tovább dolgozott a mindezidáig kevésbé kutatott Jász-Nagykun-Szolnok megyei középkori építészet töredékeinek katalógusán. Az *Ars Hungarica*-beli tanulmányának nyomdai munkálatai idején került elő magángyűjteményből egy szolnoki lelőhelyű, vörösmárványból faragott, különleges figurális síremléktöredék, amelyről az év végén önálló publikáció is megjelent.

– A reneszánsz művészettel kapcsolatos kutatások

Az Intézet tudományos tanácsadója felkért szakértőként részt vesz a Magyar Nemzeti Múzeumban őrzött nyírbátori stallum csonka szárnyának restaurálásában. A Jagelló-kori művészet e kiemelkedő jelentőségű művét (állagmegóvás okán) szétszedték, letisztították, s ennek során számtalan részletkérdést lehetett tisztázni – vagy csak felvetni – a készüléssel és az eredeti elhelyezéssel kapcsolatban. Ugyanő részt vesz a Nemzeti Múzeumban 2017-ben rendezendő reprezentatív reformáció-kiállítás előkészítő munkáiban, a tudományos katalógus szerzője.

Az Intézet tudományos tanácsadója tovább folytatta a Corvina Könyvtárra vonatkozó kutatásait, és ebben a tárgyban két cikket is publikált. Egyiket a Jakó Zsigmond 100. születésnapjára, a másikat a Monok István tiszteletére összeállított kötetben. Ugyancsak folytatta a festett famennyezetekre vonatkozó vizsgálódásait (e tárgyban két cikket publikált).

Az Intézet tudományos tanácsadója tanulmány és katalógustételek írásával részt vett a veszprémi Boldog Gizella Egyházművészeti Múzeum erdélyi kötetében (*Fejedelemasszonyok és a vallásszabadság Erdélyben, 2016*). Részt vett továbbá a Budapesti Történeti Múzeum Krakkó–Budapest-kiállításának katalógusának írásában (*Közös úton. Budapest és Krakkó a középkorban, 2016*). Folytatta a reneszánsz kézikönyvre vonatkozó hiánypótló kutatásait. Áttekintette a hódoltság kori török művészettel kapcsolatos akkulturációs problémákat (egy cikk sajtó alatt, egy recenzió megjelent).

Elkezdődött Bocskay György, a leghíresebb késő reneszánsz kalligráfus életművét feldolgozó monográfia kiadásra előkészítése egy NKFIH-program keretében. Szerzője az Intézet tudományos munkatársa, az ő doktori disszertációja képezi a monográfia alapját.

Tudományos munkatársuk újabb okleveleket azonosított Bocskay György életművéből (*Acta Historiae Artium*), és feltárta az újlaki egyházi kincsek menekítésének történetét, Mohács után (*Művészettörténeti Értesítő*).

Az Intézet tudományos segédmunkatársa új szemléletű, angol nyelvű tanulmányt közölt a Mátyás Gradualéről az *Acta Historiae Artium*ban.

Az Intézet egyik tudományos főmunkatársa a Corvina könyvtár proveniencia-kutatásában újabb felismerésekre jutott, melyeket a korai, ún. fehér indafonatos kódexcsoport vizsgálata eredményezett. Újdonság továbbá, hogy az MTA Kézirattárában őrzött Teleki-hagyatékban is eddig ismeretlen forrásanyagot sikerült feltárnia.

– A gyűjtéstörténettel kapcsolatos kutatások

2016-ban folytatódott a 17. századi hazai műtárgyanyaggal kapcsolatos forrásfeltárás, melynek során előkerült többek közt jónéhány olyan inventárium, amelyekben a fraknói Esterházy-kincstár „előzményének” tekinthető tárgyegyütteseket (más családok utóbb Fraknóra került ötvösműveit) foglalták jegyzékbe. A „mecenatúra és reprezentáció” csoport keretében kutatások folytak a 17. századi főúri reprezentáció témakörében, elsősorban egy az Esterházy-levéltárból származó, ismeretlen eredetű, 17. századi festményinventáriumra vonatkozóan. Ezek eredményeképp további tárgyakat sikerült azonosítani a gyűjteményből, amelyek részben módosították az eredeti hipotézist a tárgyjegyzék lokalizálását illetően. Felbukkant egy jelentős 17. századi nürnbergi műgyűjtő, Hans Septimius Jörger Kunstammerének eddig ismeretlen inventárium, mely alapján azóta több festményt sikerült azonosítani az egykori Jörger-gyűjteményből. A témához kapcsolódott egy másik, szintén több éve futó kutatási program, a Szlovákia területén fekvő főúri kastélyok berendezésének vizsgálata, elsősorban a *Národná kultúrna komisia* iratanyagára támaszkodva. Ebben az évben sikerült feltárni az egykor Aranyosmaróton őrzött, Migazzi Kristóf váci püspök és bécsi érsek által hátrahagyott műgyűjteményt, amelynek darabjai örökség útján az 1910-es évek közepén az Erdődy család galgóci (Hlohovec, SK) kastélyába, majd az 1930-as években Szlovákiából a nemzetközi műtárgypiacra kerültek. A gyűjtemény máig fennmaradt darabjait sikerült azonosítani osztrák, német és kanadai közgyűjteményekben.

A „mecenatúra és reprezentáció”-kutatócsoport keretében folytatódott a Károlyi család nagykárolyi kastélyának építéstörténetére, gyűjteményeire és a kastély lakóinak életmódjára irányuló kutatás

A műgyűjtés-történeti kutatócsoport *De Signis* című könyvsorozatának 2. és 3. köteteként jelent meg a Balassi Kiadó gondozásában Henszlmann Imre levelezésének – mintegy 1200 tételt tartalmazó – első két kötete. A különböző nyelveken írt levelek szövegkiadásán túl elkészült Henszlmann Imre új bibliográfiája, és elkezdődött Henszlmann (szakmai) életrajzi kronológiájának pontosítása. A projektben az Intézet nyolc tudományos munkatársa vett részt.

Papp Júlia szerkesztésében megjelent a 19. századi mőtárgyfényképezés egyik jelentős alakjának, John Brampton Philpotnak a Fejérváry–Pulszky-gyűjtemény elefántcsont-faragványai gipszmásolatairól készült fotósorozata három elemző tanulmány kíséretében. A gazdagon illusztrált kötet kétnyelvű (angol–magyar), a tanulmányok szerzői a téma nemzetközileg jegyzett szakértői.

– *A 19. századi művészettel kapcsolatos kutatások*

Az Intézet 2012-ben újraindította a magyarországi és a magyar művészet történetét a legújabb tudományos eredmények alapján feldolgozó vállalkozását, s 2013-ban megjelentette *A magyar művészet a 19. században. Építészet és iparművészet* című kézikönyvet. E hiánypótló kötet a magyar művészet talán leginkább dinamikus időszakának korszakalkotó urbanisztikai és életmódbeli forradalmát foglalja össze, új, könnyebben kezelhető, a szakembereknek és a közönségnek is megfelelő módon. 2016-ban elkészült *A magyar művészet a 19. században* kettős kötet második, a festészetéről és a szobrászatról szóló kötetének kéziratát. A második kötet követi az első tagolását: klasszicizmus (1800–1840), romantika (1840–1870) és historizmus (1870–1900) fejezetekre oszlik. A fejezetek első részében a művészeti intézményrendszert (oktatás, múzeumok, műgyűjtemények, művészeti közélet) mutatják be, majd a festészet, a sokszorosító médiumok és a szobrászat történetét tárgyalják. A műfajok szerinti ismertetést (történeti festészet, tájképek, életképek, portré) a műfaj egy-egy kiemelkedő műalkotásával foglalkozó képleírás gazdagítja. Ezzel párhuzamosan megjelent *A magyar művészet a 19. században. I. kötet. Építészet és iparművészet* című kézikönyv angol nyelvű változata *Motherland and Progress: Hungarian Architecture and Design 1800-1900* címmel a neves Birkhäuser / De Gruyter (Basel–Berlin–Boston) kiadónál. Ezzel egyrészt folytattuk az Intézet 1980-as években megindult – de sajnálatosan félbeszakadt – kézikönyvsorozatát, melynek kiadása az Intézet alaptevékenységének számított, másrészt sikerült ennek nemzetközi dimenziót adni.

Az Intézet és a Schola Graphidis Művészeti Gyűjtemény (MKE – Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium) közös konferenciát rendezett 2016. február 19-én *Törékeny érték: a gipsz a 19–20. századi múzeumi és oktatási gyakorlatban* címmel. A konferencia szekcióiban a gipszmásolatokat múzeumi környezetben, a gipszmásolatok és -modellek útját a középítkezésektől a közgyűjteményekig, valamint a gipszmintákat oktatási környezetben vizsgáló előadások szerepeltek. Az *Ars Hungarica* 2016. évi második és harmadik száma a konferencián elhangzott előadásokból szerkesztett tanulmányokat és korábban még nem publikált gipszlemkével kapcsolatos forrásközléseket tartalmaznak. A tanulmányok első egysége az ország legjelentősebb képzőművészeti gyűjteménye, a Szépművészeti Múzeum gipszmásolatainak beszerzését, azok későbbi sorsát, valamint jövőjük alakulását veszi sorra. Másik csoportja a gipszek oktatási felhasználását tárgyalja. A múzeumi és oktatási szerep mellett a gipszhasználat az építészet területén vált különösen jelentőssé. Ezt a szerepet

mutatják be a harmadik lapszám írásai, a korszak két jelentős fővárosi középítkezése – az Országház és a Nagyboldogasszony-templom (Mátyás-templom) Schulek-féle átépítése – köré szervezve.

A *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* című OTKA-projektben az Intézet egyik tudományos munkatársa 2014–2016 között építészettörténeti és iparoktatás-történeti kutatásokat végzett a 19. századi magyar ipariskolái és iparmúzeumai kapcsán. A projekt keretében elsősorban az egykori kolozsvári Erdélyrészi Iparmúzeum (I. Ferenc József Iparmúzeum) épületei és gyűjteményei anyagát tárta fel és rekonstruálta. 2016-ban az eredmények összegzésére és nyomdai előkészítésére került sor. Ehhez a kutatáshoz kapcsolódóan elkészült az egykori zalatnai Kőfaragó és Kőcsiszoló Ipariskola fennmaradt gipszgyűjteményének leltárba vétele, sor került a tárgyak egy részének restaurálására. A tárgyak román, magyar és angol nyelvű online leltárának elkészítése 2016 októberében elkezdődött.

– *A 20. század művészetével és a kortárs művészettel kapcsolatos kutatások*

Az Intézet egyik tudományos főmunkatársa a kortárs művészet és nacionalizmus témakörében folytat évek óta kutatásokat, ennek 2016-os eredményeként társkurátora volt az *Universal hospitality* című kiállításnak Bécsben, és egyik szervezője a társrendezvénynek, az *Open Forum*nak. Több külföldi konferencián vett részt (Amszterdam, Birmingham) meghívott előadóként, köztük a kortárs művészet vezető elméleti és múzeumi szakértői részvételével megrendezett Piotr Piotrowski-emlékkonferencián Ljubljanában, ahol művészetelméleti előadást tartott a régió 1989 utáni önképéről.

A Kádár-korszak esztétikai modernizációjának kutatása kapcsán az Intézet együttműködött a BTM Kiscelli Múzeum szakembereivel, akik az 1958-as Brüsszeli Világkiállítás Magyar Pavilonjáról készítettek tudományos igényű kiállítást. Az 1950-es és 1960-as évekhez kapcsolódó Csernus Tibor-kutatások mellett elkészült Keserü Ilona festőművész *catalogue raisonnée*-ja, foglalkoztak a tudományosság, a kreativitás, a nyilvánosság és a társadalmi szerepvállalás kérdéseivel a neoavantgárd művészet kapcsán, valamint az utópiák és az újbaloldali elméletek jelentőségével. Ezzel párhuzamosan bekapcsolódtak a budapesti *tranzit.hu* és a lipcsei *Galerie für Zeitgenössische Kunst* kutatási projektjébe, amelynek célja egy angol nyelvű kötet megjelentetése a témában. A Kritikai Elméletek Kutatócsoport tevékenységéhez kapcsolódóan a nacionalizmus, a posztnacionalizmus, a populizmus és a posztpolitika különféle elméleteivel foglalkoztak. Angol nyelvű monográfia jelent meg Szűcs Attila festészetéről a HatjeCantz Kiadónál. Az Intézet egyik tudományos munkatársa vezető kutatóként (szerkesztőként, lektorként és szerzőként) is közreműködik a Kassák Múzeum „*Közép-Kelet-Európa és a hatvanas évek*” kutatási projektjében, amelynek célja az, hogy megjelenjen egy nagy volumenű, angol nyelvű kötet a Thames and Hudson Kiadónál.

A „*Hosszú hatvanas évek*” című kutatás kapcsán az Intézet a Miskolci Képtárral közös programot indított el, megcélozva az 1945–1964 közötti időszak magyar grafikájának feldolgozását.

Az Intézet tudományos tanácsadója részt vett a Magyar Nemzeti Galéria „*Árny a kövön. Ország Lili művészete*” című kiállításának tudományos előkészítésében.

– *A művészettörténet-írás új eredményei*

Az Intézet fontos feladatának tekinti, hogy feltérképezze és forráskiadások révén megszüntesse a 20. századi magyar művészettörténet-írás historiográfiájának fehér foltjait. Folytatjuk azt, amit az *„Emberek és nem frakkok. A magyar művészettörténet-írás nagy alakjai”* című kézikönyvvel az Intézet kezdeményezett, különös tekintettel a két háború közötti időszak tudománytörténetére. Az *Enigma* 2016. évi első száma a kutatócsoport égisze alatt a világhírű Michelangelo-kutató művészettörténész, Wilde János és a bécsi iskola kapcsolatát tárgyaló, az MTA Művészettörténeti Bizottsága által 2015-ben Opus Mirabile-díjban részesített három forráskiadványhoz kapcsolódik a forráskiadvány-sorozat negyedik köteteként. A következő két 2016-os forráskiadvány (Enigma no. 87. és 88.) Szilágyi János György (1918–2016) ókortudós, művészettörténész életművének állít emléket. Ő egyike annak a néhány klasszika-archeológusnak, aki nemcsak szűkebb tudományára, hanem a társadalomtudományok több ágára is maradandó hatást gyakorolt azzal a meggyőződéssel, amely szerint az ókortudomány egységes és oszthatatlan, s az irodalmi és művészeti alkotásokat mindig egymás és az ókori művelődés egészének összefüggésében kell szemlélni.

– *Gyűjteményfejlesztési és digitalizációs tevékenység*

Az Intézet működésében fontos szerepet játszanak a gyűjteményei: a több százezer tételt számláló Magyar Művészek Lexikona, a művészek és művészettörténészek dokumentumait gyűjtő Adattár, a jelentős hányadban már digitalizált Fényképtár és a Levéltári Regesztagyűjtemény. Az előrehaladott digitalizációs programnak köszönhetően folyamatosan nő az Intézet különböző gyűjteményeivel kapcsolatos online lekérdezések száma. A kutatók által legtöbbször használt anyagok digitalizálása folyamatos, 2016-ban Benda J.: A magyar képzőművészeti egyesületek története (C-II-20) és Folyóiratok művészeti tárgyú cikkei (C-I-127) váltak elérhetővé. Az Adattár anyagait 2016-ban 4280 alkalommal töltötték le.

A Fényképtár idő- és földrajzi határ nélkül gyűjti a magyar, a magyar vonatkozású, művészettörténeti szempontból jelentős műtárgyakról, művészekről, épületekről készült felvételeket. A gyűjtemény jelenleg mintegy 80.000 darab felvételt számlál. A kutatók munkáját név- és helynévmutató, valamint helynév szerinti kontaktmutató segíti. Jelenleg az online elérhető állomány a Fényképtárban őrzött „D” jelű, mintegy 7400 képet tartalmazó diapozitívot öleli fel. A Fotótárban elkészült a „B” jelű, 9400 db pozitív felvételt tartalmazó anyag leltárkönyveinek adatbevitel, begépelése, illetve az adatok pontosítása. Az „N” jelű, fekete-fehér negatív állomány 65.900 darabot számlál, jelenleg hozzávetőleg az állomány fele áll rendelkezésünkre digitálisan. A tételek szakmai ellenőrzésében eddig 44.400 tétellel végeztünk, ezek online elérhetők az Intézet honlapján. A Fényképtár anyagát a Google indexálja, a keresési kérdésnek megfelelő művészettörténeti tárgyú keresések között jellemzően az első találatok között jelenik meg.

A Levéltári Regesztagyűjtemény digitalizálása 2016-ban teljessé vált, immár az összes, korábban nem publikált anyag (300.000 tétel) elérhető online az Intézet honlapján. A tartalmak éves átlagos lekérdezése tízezres nagyságrendű, amely messze meghaladja a digitalizálás előtti időszak átlagosan évi 10–15 kutatója által átnézett dokumentumokat.

Az Intézet keretében folyik a *„Budapest építészeti öröksége – Lipótváros”* program fényképezési dokumentációja. Ez a kerület épületállományának szisztematikus fényképezését jelenti, a digitális képek mappába rendezését, illetve a képgalériáknak az intézeti honlapon

történi elhelyezését. Ezzel párhuzamosan 2016-ban előkészítették az épületek levéltári anyagának feldolgozását is.

Az Intézet részeként működő MTA Pszichiátriai Művészeti Gyűjtemény egyik feladata a Jakab Irén-hagyaték feldolgozása, a tudományos kutatás előkészítése (hang és vizuális anyagok digitalizálása, annotálás, jegyzőkönyvek készítése). A londoni Freud Múzeummal közösen rendezendő kiállítás előkészítése kezdődött meg 2016-ban. A gyűjtemény munkatársai a Nyolcak festőcsoport kiállításainak rekonstrukciójához folytattak háttérkutatásokat, s ennek keretén belül a pszichoanalízis és a festészet kapcsolatát vizsgálták a második világháború előtti időszakban. A gyűjtemény feldolgozása kapcsán együttműködtek a Tárt Kapu Galériával, a pécsi Reuter Camillo Gyűjteménnyel. A Petőfi Irodalmi Múzeum kutatásaira támaszkodva 2016-ban *A kétsíkú kép – Füst Milán és Pál István barátsága* címmel rendeztek kiállítást. A Balassi Intézettel együttműködve a Párizsi Magyar Intézetben 2016-ban kiállításon mutatták be a gyűjteményt *Le temps des asiles* címmel.

– Szakmai folyóiratok szerkesztése

Az Intézetben folyik a hazai művészettörténeti kutatásokat megjelenítő legfontosabb folyóiratok szerkesztése. Az Intézet tudományos tanácsadója szerkeszti az *Acta Historiae Artiumot*, a szakma idegen nyelven megjelenő folyóiratát, amely évenként egy kötetben jön ki. Az Intézet tudományos tanácsadója szerkeszti a szakma magyar nyelvű, országos folyóiratát, a *Művészettörténeti Értesítőt*, amely évente két kötetben jelenik meg. Az Intézet tudományos főmunkatársa szerkeszti a szakma tudománytörténeti folyóiratát, az *Enigmát*, amely évenként változó számú kötetben jelenik meg. Az Intézet tudományos főmunkatársa a főszerkesztője az *Új Művészetnek*, amely évi tizenkét számával a kortárs képzőművészeti élet egyik vezető orgánumának számít. Végül természetesen az Intézet két tudományos főmunkatársa szerkeszti az *Ars Hungaricát*, tudományos folyóiratukat, amely évenként négyszer jelenik meg.

b) Tudomány és társadalom

2016-ban megújult az *Ars Hungarica*, az Intézet szakfolyóirata, amely a szerkesztőség megújulása mellett a folyóirat arculatának újratervezésével, az új formátum grafikai kidolgozásával járt együtt.

2015-ben ünnepelte az Akadémia palotája megnyitásának 150. évfordulóját. Az évfordulóról több eseményből álló program emlékezett meg az Intézet szervezésében. Kiállításokon, előadásokon, konferencián ismertették a legújabb eredményeket. A program legfontosabb része a „150 éves az Akadémia palotája” című kiállítás volt, amelyet az Intézet egyik tudományos főmunkatársa rendezett, és több intézeti kolléga működött közre a kiállítás tudományos katalógusának megvalósításában. A kiállítást összesen 3080 fő látogatta; az eseménynek jelentős volt a médiavisszhangja, és pozitív visszajelzéseket kapta a látogatók részéről. A kutatás eredményei önálló kötet formájában is megjelennek.

2014-ben az Intézet közreműködésével az Iparművészeti Múzeumban megnyílt a „Lechner, az alkotó géniuszt” című időszaki kiállítás, amely a magyar építészet egyik legnagyobb alakját, Lechner Ödönt mutatta be. Ennek folytatásaként tablókba rendezve a kiállítás anyagának egy részét előbb a budapesti metrószerelvényekben mutattuk be, majd 2016-ban a tablók utazó kiállításként előbb Csongrádon a Városi Galériában, majd Szegeden, a dóm altemplomában kerültek bemutatásra.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai

Az Intézet szoros kapcsolatokat ápol a diszciplína két legjelentősebb nemzetközi szervezetével, a CIHA-val (Művészettörténészek Nemzetközi Bizottsága) és RIHA-val (Művészettörténeti Intézetek Nemzetközi Szövetsége). Részt vesz ez utóbbi vállalkozásában, a *RIHA Journal* nevű nemzetközi online szakfolyóirat megvalósításában. Az Intézet munkatársai révén érintett ez utóbbi vállalkozásban, ketten a RIHA Online Journal helyi szerkesztőjeként is dolgoznak. A nemzetközi szerkesztőség 2016-ban Budapesten tartotta éves értekezletét.

Az Intézet egyik munkatársa az Association des Anciens Boursiers du Gouvernement Français (AABGF) alelnökeként a budapesti Francia Intézettel együttműködve kulturális programok szervezésében és megvalósításában vesz részt.

Az Intézet tudományos segédmunkatársa az *Európai Roma Kulturális Alapítvány* kuratóriumának elnöke és ügyvezetője, a *Gallery 8 – Roma Kortárs Művészeti Tér* szakértői tanácsának tagja. Tagja annak a 14 fős, nemzetközi, roma értelmiségiekből álló önkéntes csapatnak (*Alliance for the European Roma Institute*), amely elérte az Európai Roma Intézet (*European Roma Institute for Arts and Culture*) 2016-os megalapítását és létrehozását, amely 2017 áprilisában Berlinben nyílik.

A *Thieme-Becker* és a *Saur* örökébe lépő *De Gruyter*-művészlexikon magyar művészekről szóló szócikkei nagyrészt a Lexikon-gyűjtemény anyagán alapulnak. A lexikon magyar vonatkozású szócikkeit az Intézet egyik tudományos segédmunkatársa szerkeszti, ezen túl számos szócikket szerzőként jegyez.

Folytatódott együttműködésünk a marburgi Bildarchivval (Deutsches Dokumentationszentrum für Kunstgeschichte – Bildarchiv Foto Marburg), amelynek keretében hozzáférhetnek az ott archivált felvételekhez.

Az MTA Művészettörténeti Tudományos Bizottságának hét munkatársuk is tagja. Elnöke, könyvfelelőse az Intézet tudományos tanácsadója.

Az Intézet tudományos tanácsadója művészettörténész alelnökként részt vesz a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat vezetőségének munkájában. Tagja az MTA Művelődéstörténeti Osztályközi Tudományos Bizottságának, az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa Társadalomtudományi Szakbizottságának, az NKFIH Társadalomtudományi Kollégiumának.

Az Intézet tudományos tanácsadója törzstagja az MTA BTK Történettudományi Intézetben működő Lendület Középkori Gazdaságtörténeti Kutatócsoportnak. A kutatócsoport decemberi konferenciáján előadással is részt vett (A „sárkánylovagok” kőfaragója – egy salzburgi tanultságú, boszniai-sziléziai hatókörű, 15. századi szobrász-vállalkozó műhelye Budán: a Stibor-síremlékek mestere).

2016-ban az Intézet együttműködési megállapodást kötött a *Magyarország a középkori Európában* elnevezésű Lendület-kutatócsoporttal, amelynek keretében pecsétmásolatokat kölcsönzött a szentendrei Ferenczy Múzeumban 2016. május 19. és július 31. között *Mítosz és valóság. A pilisi monostor II. András korában* címmel rendezett kiállítás számára.

Az Intézet tudományos tanácsadója törzstagja az MTABTK TTI-ben működő Lendület Szent Korona Kutatócsoportnak (cikke egy Pozsonyban tartott konferencia kötetében: *Panovníci a koruny. Reprezentácia na uhorských erbových listinách v ranom novoveku*). Egy másik tudományos munkatársuk a 15–16. századi magyar király- és királyné-koronázásokhoz kapcsolódó udvari ünnepeket vizsgálta. Eredményeiről angol nyelvű előadást tartott a kutatócsoport és a spanyol *HISPANEX 2015 Program* 2016-os nemzetközi konferenciáján.

Az Intézet tudományos tanácsadója a reneszánsz-kézikönyv előmunkálataként előadással – *Főpapi kincstárak a 16. század második felében Magyarországon* – részt vett a pécsi Hittudományi Főiskola 16. századi egyháztörténeti konferenciáján (*Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században*). Ugyanő előadást tartott Kolozsvárt az Erdélyi Múzeum-Egyesület székházában a Corvina Könyvtár történeteiről a Korunk Akadémia meghívására. Ugyanő mutatta be Pozsonyban Jozef Hal'ko Szent Márton-templomról írt monográfiájának magyar kiadását.

Az Intézet tudományos munkatársa részt vett a 2016-os Szigetvár-émlékév munkálataiban. Elkészítette a szigetvári vármúzeumban rendezett Zrínyi-kiállítás művészettörténeti részének koncepcióját, s kurátorként részt vett a kiállítás rendezésében.

Az Intézet kiadásában jelent meg Buzási Enikő korszakos jelentőségű adattára a Bécsben tanult magyarországi képzőművészekről: *Források a magyarországi, erdélyi, valamint magyar megrendelésre dolgozó külföldi művészek bécsi akadémiai tanulmányaihoz (1726–1810)*.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2016-ban nyertes NKFIH-pályázatukkal vállalták, hogy a négyéves ciklus végén megjelentetik az újraindult művészettörténeti kézikönyv reneszánsz-kötetét. A projektet (A reneszánsz művészet Magyarországon) az Intézet tudományos tanácsadója vezeti, és több munkatárs is részt vesz a kutató- és szervező munkában. Ennek keretében adja ki az Intézet a Bocskay Györgyről írt monográfiát is.

A 2017. évre is meghosszabbították az egyik főmunkatársuk vezette gyűjtéstörténeti OTKA-projektet (Adattár a magyarországi tárgykultúra történetéhez, 16–19. század, K 105005).

Az Intézet vállalta, hogy lebonyolítja egy külsős munkatárs vezette OTKA-projektet (Műemléki topográfiai kutatások Kőszegen és Tokaj-hegylán, K 109323), amely 2013-ban indult.

A Kerny Terézia – nemrég elhunyt munkatársuk – válogatott ikonográfiai tanulmányaiból összeállított kötet megjelentetésére nyertek támogatást az NKA könyvkiadási pályázatán.

Az Intézet folyóirata, az *Ars Hungarica* az NKA folyóirat-kiadási kollégiuma és az MTA támogatása alapján évente négy számmal jelenik meg.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

András, Edit: What Does East Central European Art History Want? Reflections on the Art History Discourse in the Region since 1989. In: *Extending the Dialogue. Essays by Igor Zabel Award Laureates, Grant Recipients, and Jury Members, 2008–2014*. [editors: Christiane Erharter, Rawley Grau, and Urška Jurman] Archive Books, Berlin, Igor Zabel Association for Culture and Theory, Ljubljana, ERSTE Foundation, Vienna, 2016, pp. 52–77. (Archive Books)

Bicskei Éva, Ugrý Bálint, Véri Dániel (szerk.): *150 éves az Akadémia palotája*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 2016.

Bubryák Orsolya: Athleta Christi. Political Propaganda in the Art Patronage of Tamás Erdődy, Ban of Croatia and Slavonia. *Acta Historiae Artium* 57 (2016) pp. 131–166.

Farbakyné Deklava Lilla: A Budavári Koronázó Főtemplom mint királyi temetkező hely. III. Béla és Antiochiai Anna sírja és síremléke a Mátyás-templomban. *Művészettörténeti Értesítő* 65 (2016) pp. 241–280.

Gulyás Borbála: Previously Unknown Charters in Booklet Form by the Calligrapher George Bocskay. *Acta Historiae Artium* 57 (2016) pp. 105–130.

Hornyik Sándor: Modern magyar szocialista realizmus? Az ötvenes évek budapesti esztétikai modernizációja Brüsszel tükrében. In: Róka Enikő (szerk.): *Mutató nélkül. B. A. úr X-ben*. BTM, Budapest, 2016, pp. 69–80.

Lővei Pál – Weisz Boglárka: A gazdaság és pénzügyigazgatás szereplőinek szórványos síremlékei a középkori Magyarországon. In: Weisz Boglárka (szerk.) *Pénz, posztó, piac. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról*. Budapest, MTA BTK Történettudományi Intézet, 2016, pp. 217–266.

Mikó Árpád: A Bibliotheca Corvina és II. Ulászló. A miniatúrafestészet kérdései a Jagelló-kori Magyarországon. In: Dáné Veronka, Lupescuné Makó Mária, Sipos Gábor (szerk.): *Testimonio litterarum. Tanulmányok Jakó Zsigmond tiszteletére*. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME), 2016, pp. 269–278.

Nagy, Eszter: On the Creation of the Gradual of King Matthias. *Acta Historiae Artium* 57 (2016) pp. 23–82.

Papp Júlia (szerk.): *John Brampton Philpot's photographs of fictile ivory. / John Brampton Philpot fényképsorozata elefántcsont faragványok másolatairól*. Budapest, MTA BTK Művészettörténeti Intézet, 2016, 463 p.

Sisa, József (szerk.): *Motherland and Progress. Hungarian Architecture and Design 1800–1900*. Basel–Boston. Berlin: Birkhäuser Basel / De Gruyter, 2016, 996 p.

Szentesi Edit (közread.), Boncz Hajnalka, Bubryák Orsolya, Ecsedy Anna, Gulyás Borbála, Havasi Krisztina, Mentényi Klára, Naményi Mária, Pócs Dániel, Pócs Veronika, Simon Anna (levéltári kutatás és átiratok), Nagyajtai Andor (bibliográfiák és mutatók): *Henszlmann Imre*

levelezése és iratai. I. 1826–1860. augusztus., II. 1860. augusztus–1864. (De Signis, 2–3.)
Budapest, Balassi, 2016.

Székely Miklós: Egy élet programja. Pákei Lajos szerepe a kolozsvári iparmúzeum és -iskola létrehozásában. In: Orbán János (szerk.): *Fundálók, pallérok, építésszek Erdélyben.* Marosvásárhely–Kolozsvár, Maros Megyei Múzeum, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2016, pp. 197–231.

Tatai, Erzsébet: Dózsa'72. The Visual Representation of György Dózsa in the Middle of the Kádár Era. In: Erdélyi Gabriella (szerk.): *Armed Memory. Agency and Peasant Revolts in Central and Southern Europe (1450–1700).* Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 2016, pp. 301–322. (Refo500 Academic Studies [R5AS], 27.)